

Jakub Łukaszewski

Stare druki ze zbiorów *Pommersches Museum* w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu. Komunikat¹

Old prints from *Pommersches Museum* in the collection stored in the University Library in Poznań. Report

Abstract: The report presents old prints from the Szczecin *Pommersches Museum* collection that have been discovered in the University Library in Poznań. These are 17 old prints in 21 volumes. The report is followed by an annex with a list of finds including bibliographic descriptions of the old prints as well as features of each specimen (provenance, marginalia, binding).

Keywords: old prints, 16th–18th century, *Pommersches Museum* (Stettin) book collection, Poznań University Library collection

Słowa kluczowe: stare druki, XVI–XVIII wiek, księgozbiór *Pommersches Museum* (Stettin), kolekcja Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

W zbiorach starych druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (dalej: BUP) istotną część stanowią książki z historycznych księgozbiorów szczecińskich. Znajdują się wśród nich książki oznaczone owalną pieczętą *Pommersches Museum* (ryc. 1). Jest to 17 starych druków w 21 woluminach. W niniejszym komunikacie krótko charakteryzuję ów zbiór, a w aneksie zamieszczam jego katalog, który obejmuje uproszczone opisy bibliograficzne starych druków, uzupełnione informacją o cechach indywidualnych każdego z egzemplarzy (proweniencje, marginalia, oprawy).

Muzeum Pomorskie (*Pommersches Museum*), powstałe z inicjatywy Heinricha Dohrna (1838–1913), działało w latach 1863–1912 „jako towarzystwo muzealne, którego celem było tworzenie i eksponowanie kolekcji przyrodniczo-artystycznej” (Kurzyńska 2015a, 42, przypis 31). Ukierunkowane było na zbieranie okazów przyrodniczych, zabytków archeologicznych, dzieł sztuki, numizmatów itp. (Kozłowska 2013, 102; Kacprzak 2021, 36). Od 1866 funkcjonowała przy nim biblioteka,

¹ Za konsultacje przeprowadzone w trakcie przygotowywania tego tekstu oraz podesłane materiały serdecznie dziękuję Marcie Kurzyńskiej (kierownik Biblioteki Muzeum Narodowego w Szczecinie).

której księgozbiór odpowiadał tematycznie profilowi tworzonych przez muzeum kolekcji (Kurzyńska 2011; 2012, 22–25; 2015a, 42–43; 2015b, 99–100; 2015c; Borysowska 2017, 148; Kosman 2013, 88). W 1902 roku ponad 7 tys. woluminów z *Pommersches Museum* przekazano do nowo powstałej szczecińskiej Biblioteki Miejskiej (*Stadt Bibliothek*), a w 1913 reszta tego księgozbioru trafiła do *Museum der Stadt Stettin* (Kurzyńska 2011, 84; 2015a, 43). Od 1945 roku przez kolejnych kilkanaście lat zbiory bibliotek szczecińskich (w tym także muzealnych) ulegały rozproszeniu (Borysowska 2017, 150–151; Kurzyńska 2011, 87; 2015c). Dostały się m.in. do placówek wielkopolskich, przede wszystkim do BUP (Nowicki 2006, 185)², gdzie obecnie znajduje się nieco ponad 2270 starych druków (w ponad 1550 woluminach) ze zbiorów szczecińskich³. Najprawdopodobniej większość z nich trafiła do Poznania już na początku lipca 1945 roku⁴.

Wszystkie zidentyfikowane w BUP stare druki oprócz pieczętki *Pommersches Museum* mają także proveniencję *Stadt Bibliothek Stettin*. Oznaczać to może, że pochodzą z części księgozbioru Muzeum Pomorskiego przekazanej w 1902 roku szczecińskiej Bibliotece Miejskiej. Wśród nich trzy dzieła to edycje jeszcze XVI-wieczne. Szczególnie cenne jest kompletne genewskie wydanie *Biblii* z lat 1556–1557, zachowane w trzech woluminach (zob. Aneks, nr 2). Jak wskazuje notka proveniencyjna (ryc. 2), Biblia ta stanowiła podarunek ślubny gdańskiego luterańskiego kaznodziei Franza Burcharda (ok. 1512–1590) dla zięcia Michaela Coletusa (1545–1616), profesora Gdańskiego Gimnazjum Akademickiego, protestanckiego teologa i pastora (Scholz 1936, 94–95; Szafran 1992, 230–231). W każdym z trzech woluminów znajdują się bardzo liczne marginalne zapiski Coletusa. Ponadto w tomie zawierającym *Nowy Testament* (BUP SD 37 IV = Aneks, nr 2), na wewnętrznej stronie przedniej okładki wklejono bardzo rzadki miedzioryt (ryc. 3) z portretem genewskiego reformatora Theodora Bèzy (1519–1605), zaś tylną wyklejkę stanowi przypuszczalnie unikatowy egzemplarz plakatowego wydania schematu podziału tekstu

² Autor ten podaje liczbę 1210 tomów „literatury niemieckiej od XVI do XVIII wieku”.

³ Aktualne dane oparte o spisy proveniencji starych druków prowadzone w BUP.

⁴ 1211 tytułów, głównie starych druków, przekazanych ze Szczecina do Poznania zostało spisanych przez Marcina Kukułę (zob. Archiwum BUP,teczka sygn. 559, k. 26–75, tam wykaz druków w maszynopisie). Dyrekcja BUP potwierdziła ich odbiór 6 VII 1945 r. (Archiwum BUP,teczka sygn. 540, k. 72). Niestety, ze względu na liczbę błędów (przeinaczenia nazwisk autorów, błędy w odpisie tytułów dzieł, dat wydania itp.) lista Kukuły nie jest najlepszym źródłem do rekonstrukcji szczecińskich księgozbiorów, które trafiły do BUP. Z pewną ostrożnością można jednak identyfikować kilka spisanych tam tytułów z opisanymi w niniejszym tekście drukami (Aneks, nr 1, 9, 10 i 16). Książki ze Szczecina zwożono do BUP także później, np. w maju 1948 r., kiedy to dyrekcja BUP oddelegowała do Szczecina Ferdynanda Antkowskiego, by odebrał „księgozbiór z zakresu językoznawstwa” (zob. Archiwum BUP,teczka sygn. 547, k. 407, list z 21 V 1948 r.).

Ewangelii wg św. Mateusza (ryc. 4) autorstwa Matthiasa Flaciusa Illyricusa (właśc. Matjia Vlačić, 1520–1575)⁵. Druk ukazał się w rostockiej oficynie Stephana Möllemanna (Myliandera) w 1582 roku⁶ (Aneks, nr 7). Pozostałe druki to edycje XVII- i XVIII-wieczne. Wśród nich wyróżnić można jedenastojęzyczny słownik Ambrosiusa Calepina z 1615 roku (Aneks, nr 4), bogato ilustrowaną edycję *Histoire Generale Des Turcs* Laonika Chalcocondylasa (Aneks, nr 5; ryc. 5) czy trzecie wydanie orzeczeń Trybunału Wismarskiego (Aneks, nr 13), jedyne pomeranicum w tym zbiorze.

Zidentyfikowane i opisane woluminy niewątpliwie świadczą o bibliofilskich zainteresowaniach środowiska skupionego wokół *Pommersches Museum*. Niestety, na kartach tych ksiąg nie znajdziemy zbyt wielu bezpośrednich informacji o osobach, które podarowały je temu muzealnemu towarzystwu. Jedynym przykładem może być *Biblia* z 1708 roku (Aneks, nr 3), w której odnajdziemy podpis szczecińskiego wydawcy Roberta Graßmanna (1815–1901)⁷; mógł on więc przekazać ją do kolekcji towarzystwa. Ze Szczecinem niewątpliwie powiązanie wiąże się także berlińska edycja dzieła Samuela von Pufendorfa *De Rebus gestis Friderici Wilhelmi Magni* (Aneks, nr 16). W 1770 roku Johann Friedrich Warnshagen (zm. 1773) podarował ją do Łoży pod Trzema Cyrklami. Trudno jednak powiedzieć, w jakich okolicznościach znalazła się później w zbiorach muzeum.

Niniejszy komunikat miał na celu prezentację i omówienie wyłącznie starych druków z *Pommersches Museum* znajdujących się w BUP. Stanowi tym samym drobny przyczynek do rekonstrukcji tego rozproszonego historycznego księgozbioru. Nie ulega jednak wątpliwości, że dalsze badania powiązane z BUP przyniosą więcej informacji, przede wszystkim o drukach XIX-wiecznych z kolekcji *Pommersches Museum*.

⁵ Po raz pierwszy schemat ten został opisany i graficznie przedstawiony w wydaniu Nowego Testamentu, opracowanym wraz z komentarzem przez Flaciusa, zob. *Novum Testamentum ... ex versione Erasmi, innumeris in locis ad Graecam veritatem, genuinumque sensum emendata. Glossa Compendiaria M. Matthiae Flacii ... in nouum testamentum*, Basel: P. Perna, D. Theobald, 1570, k. sygnowane †2–3 oraz s. 3.

⁶ Zauważmy, że w tym czasie na uniwersytecie w Rostocku wykładowcą był Matthias Flacius Junior (1547–1593), syn Flaciusa Illyricusa (Mohorović 2012).

⁷ Wcześniej jej właścicielem był Franz August Riquet (1778–1839), kalwiński kaznodzieja w Szczecinie (Schleiermacher *et al.* 2011, 437).

Aneks

Stare druki ze zbiorów Pommersches Museum w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu. Katalog⁸

Arnold, Gottfried

[1] *Die Erste Liebe das ist Wahre Abbildung der Ersten Christen Nach Ihren Lebendigen Glauben und Heiligen Leben [...] Die dritte Ausfertigung vermehret.* Franckfurt am Mayen und Leipzig: Verlegt in Christian Genschen Buchhandlung, 1712. 2°.

(VD18 nie notuje; HPB: cid DE-603.432796975).

Frontyspis sztychowany z datą 1711.

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);

2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygnatury: 2.11. 22; *Fol.* 675;

3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (eksklibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, skóra brązowa, obcięta bloku nakrapiane na czerwono, XVIII w.

Współoprawny z BUP SD 1694 III (nr 17).

Sygn. BUP SD 1693 III.

Biblia (Testamentum Vetus et Novum Latine)

[2] *Biblia Utriusque Testamenti De Quorum Nova Interpretatione Et Copiosissimis in eam annotationibus lege quam in limine operis habes epistolam*, [T.1–2]. [Genevae]: Oliva Roberti Stephani, 1557. 2°.

[T. 1, P. 1, 2] – [*Testamentum Vetus, cum comment Sanctis Pagnini et Vrancisci Vatabli, Trad. S. Pagninus. Apocrypha trad. Claudius Baduellus*].

[T. 2.] – *Novum Testamentum Latine iam olim a veteri interprete nunc denuo a Theodoro Beza versum cum eiusdem annotationibus*, 1556 [w kolofonie 1 III 1557].

(Adams 1967, 128 nr B 1055; Komender, Mieczkowska 1998, 271 nr 1011).

Proweniencja:

1. [Burchard Franz, ok. 1512–1590];

2. [Coletus Michael, 1545–1614] *Michaelis Coleti. Dono mihi dedit Tria S. Bibliorum volumina Reverendus Dominus socer meus Franciscus Burchardus Anno 1576 quo filiam eius uxorem duxi [...] Florenis* (wpis na tylnej wyklejce SD 1003 IV);

3. *De La Meintoye* (wpis na k. tytułowych każdego z woluminów, XVII w.);

4. *Pommersches Museum* (pieczętka);

5. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygnatury: 6.4. 72a; *Fol.* 460;

6. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (eksklibris po 1945; pieczętka).

⁸ Internetowe bazy danych wykorzystane przy tworzeniu opisów katalogowych cytowane są za pomocą następujących skrótów: HPB (CERL *Heritage of the Printed Books Database*, <<https://www.cerl.org/resources/hpb/main>>), VD16 (*Das Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts*, <<http://www.vd16.de>>), VD17 (*Das Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts*, <<http://www.vd17.de>>), VD18 (*Das Verzeichnis Deutscher Drucke des 18. Jahrhunderts*, <<https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/>>).

Oprawa: tektura, skóra biała, ślepe tłoczenia, radelka, Saksonia, ok. 1560.

Uwaga:

- na przedniej wyklejce SD 37 IV znajduje się miedziorytniczy portret Theodora Bèzy, w którego otoku jest napis: THEODORVS BEZA VEZELIVS, MINISTER VERBI DIVINI IN ECCLESIA GENEVENSIS ANNO MDXCV AET. 77. Poniżej dwa wiersze: „In Effigiem THEODŌRE BEZAE VEZELII” i „Bezam im hohen alter sein...”. Miedzioryt wykonany przez Johanna Hogenberga. Identyczny miedzioryt zob. British Museum, sygn. Bp,7.321⁹.
- w każdym z trzech woluminów znajdują się liczne zapiski marginalne w jęz. łac. naniesione ręką M. Coletusa.

3 woluminy:

Sygn. BUP SD 1003 IV (T. 1, P. 1);

Sygn. BUP SD 1562 IV (T. 1, P. 2);

Sygn. BUP SD 37 IV (T. 2; współprawny z nr 7).

Biblia (Testamentum Vetus Latine)

[3] *Veteris Testamenti Libri Historici, Josua, Judices, Rutha, Samuel, Reges, Paralipomena, Esdras, Nehemias et Esthera; Ex Translatione Joannis Clerici; Cum Ejusdem Commentario Philologico, Dissertationibus Criticis, Et Tabulis Chronologicis.* Amstelodami: Apud Henricum Schelte, 1708. 2°.

(HPB: cid IT-ICCU.TO0E011638).

Proweniencja:

1. [Riquet Franz August 1778–1839] F. Riquet, (wpis na przedniej wyklejce.);
2. [Graßmann Robert 1815–1901] R. Grassmann (wpis na 1. k. ochronnej recto);
2. *Pommersches Museum* (pieczętka);
3. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawna sygn. *Fol. 799*;
4. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (eksklibris po 1945; pieczętka).

Defekt: karta tytułowa uszkodzona.

Oprawa: tektura, skóra brązowa, obcięta nakrapiane na czerwono, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 1751 III.

Calepino, Ambrogio

[4] *Dictionarium Undecim Linguarum Iam Postremo Accurata Emendatione, Atque Infinitorum Locorum Augmentatione, Collectis Ex Bonorum Autorum monumentis ... ita exornatum, ut hactenus studiosorum usibus accommodatius non prodierit ; Respondent autem Latinis vocabulis, Hebraica, Graeca, Gallica, Italica, Germanica, Belgica, Hispanica, Polonica, Ungarica, Anglica Onomasticum vero, hoc est Proprium nominum, regionum, gentium, urbium... maxima etiam accessione locupletatum & praecipuarum rerum Germanica explanatione illustratum, seorsim adjunximus.*

Basileae: per Sebastianum Henricpetrum, 1605. 2°.

(VD17: 3:309594U; Estreicher 1896, 17)

⁹ <https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_Bb-7-321> [dostęp: 17 VIII 2022].

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn.: 6.4. 65; Ca 605; Cb37; Fol. 29;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (ekslibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, pergamin, XVII w.

Sygn. BUP SD 415 IV.

Chalcocondylas, Laonicus

[5] *Histoire Generale des Turcs, Contentant L'Histoire De Chalcondyle, traduite par Blaise de Vigenaire, Avec les Illustrations du mesme Autheur... Tome Second.* A Paris: Chez Denis Bechet, 1662. 2°.

(HPB: cid FR-341725201.SUDOC.15885473X).

Proweniencja:

1. *P. Burette* (wpis na k. tyt., XVIII w.);
2. *Pommersches Museum* (pieczętka);
3. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. Pp 2.1.1.12b; Fol. 98;
4. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (ekslibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, skóra brązowa, obcięta nakrapiane na czerwono, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 487 IV.

Fabri, Antonio

[6] *Codex Fabrianus Definitionum Forensium Et Rerum In Sacro Sabaudiae Senatu Tractatum... In Novem Libros Distributus.* Lugduni: Sumptibus Horatii Cardon, 1615. 2°.

(HPB: cid IT-ICCU.TO0E087672).

Proweniencja:

1. [wpis na k. tytułowej wycięty, ubytek uzupełniony papierem];
2. *1699 Ex Bibliotheca R. Váhlj* (wpis na k. tytułowej);
3. *Pommersches Museum* (pieczętka);
4. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. Rs 7656; Fol. 123;
5. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (ekslibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, papier, XVIII w.

Sygn. BUP SD 1636 III.

Flacius, Matthias

[7] [*Divisio et enumeratio partium Evangelii secundum Matthaum*], Rostochii: Stephanus Myliander excudebat, 1582. 2o.

Unikat?

1 karta, zadrukowana jednostronnie, zawiera schemat podziału tekstu Ewangelii św. Mateusza, incipit: *Evangelium Matthaei diuiditur in tres partes, quae sunt rerum actarum, aut [...]*. Tekst w ramce z drzeworytniczych i metalorytniczych ozdorników.

Proweniencja i oprawa zob. nr 2.

Sygn. BUP SD 37 IV (tylna wyklejka).

Iselin, Jacob Christoff

[8] *Neu-vermehrtes Historisch- und Geographisches Allgemeines Lexicon in welchen das Leben, die Thaten, und andere Merckwürdikeiten deren Patriarchen, Propheten...* Zweyte Auflage, Erster Theil A-C. Basel: Bey Johann Brandmüller, 1729. 2°.

(HPB: cid DE-601.GVK.13829920X).

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. *Eb 106; Fol. 81*;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (eksklibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, skóra brązowa, obcięcia barwione na czerwono, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 403 IV.

[9] *Neu-vermehrtes Historisch- und Geographisches Allgemeines Lexicon in welchen das Leben, die Thaten, und andere Merckwürdikeiten deren Patriarchen, Propheten...*, *Zweyter Theil [D-I]*, Basel: Gedruckt und verlegt bey Johan Brandmüller, 1726. 2°.

(HPB: cid DE-604.VK.BV004865400).

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. *Eb 105; Fol. 80*;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (eksklibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, pergamin, obcięcia barwione na zielono, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 443 IV.

[10] *Neu-vermehrtes Historisch- und Geographisches Allgemeines Lexicon in welchen das Leben, die Thaten, und andere Merckwürdikeiten deren Patriarchen, Propheten...* *Zweyte Auflage, Dritter Theil. K-Q*, Basel: Bey Johann Brandmüller, 1729. 2°.

(HPB: cid DE-601.GVK.17702657X).

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. *Eb 106; Fol. 81*;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (eksklibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, skóra brązowa, obcięcia barwione na czerwono, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 358 IV.

[11] *Neu-vermehrtes Historisch- und Geographisches Allgemeines Lexicon in welchen das Leben, die Thaten, und andere Merckwürdikeiten deren Patriarchen, Propheten...* *Zweyte Auflage, Vierdter Theil. R-Z.*, Basel: Bey Johann Brandmüller, 1728. 2°.

(HPB: cid DE-601.GVK.138299218).

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. *Eb 106; Fol. 81*;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (eksklibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, skóra brązowa, obcięcia barwione na czerwono, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 940 IV.

Josephus Flavius

[12] *Josephus Teütsch. Mit nutzlichen Scholien und ausslegungen der schweren sententzen Chal-deisch, Hebreisch, und Greichscen etc. wörter...*, durch D. Caspar Hedion. (Gedruckt ... zu Straßburg; durch Michael Meyer vnd Balthassar Beck, 23 II) 1531. 2°.

(VD16: J 969).

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. 2.11. 19; Fol. 778;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (ekslibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: deska fazowana, skóra jasna, ślepe tłoczenia (radelka, 3 typy – z motywami floralnymi, zatarte); zachowane klamry, 2 ćwierć XVI w.

Sygn. BUP SD 1672 III.

Mevius, David

[13] *Iurisdictionis Summi Tribunalis Regii, Quod est Vismariae, In Forma atque potestate ex Pacis instrumento ... Editio Tertia : Nec Non Administrata iustitia per Decisiones, & quidem Novem Voluminibus, super causis praecipuis de Anno MDCLIII. ad Annum MDCLXX. ad istud delatis... Ex Mss. Autoris Nona Parte aucta, & ab Haeredibus a sphalmatibus Typographicis correcta, ac cum Indicibus copiosissimis tam Decisionum, quam Rerum & Verborum locupletata.* Francofurti & Stralesundi: Impensis Ottonis Reumanni; Typis Balthas. Christophori Wustii, 1681. 2°.

(VD17: 7:697756W).

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. Rs 7523; Fol. 124;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (ekslibris po 1945; pieczętka).

Defekt: brak karty tytułowej i ostatniej karty indeksu.

Oprawa: tektura, papier, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 1351 IV.

Montesquieu, Charles Louis de Secondat

[14] *De L'Esprit Des Loix, Nouvelle Edition. Revue, corrigée, & considérablement augmentée par l'auteur*, [T. 2–4]. A Copenhague & A Geneve, Chez Claude Philibert, 1764. 8°.

(HPB: cid IT-ICCU.LIAE015946).

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. Q.Q.1280d; Rs 1028; 8399-8400;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (ekslibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, papier, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 17767 I (3 wol., t. 2–4).

Moreri, Louis

[15] *Le Grand Dictionnaire Historique, Ou Le Mélange Curieux De L'Histoire Sacrée Et Profane...*, Dix-Huitième Et Dernière Edition..., [T. 1–3]. Amsterdam-Leyden-La Haye-Utrecht: Libraires, 1740. 2°.

(HPB: cid IT-ICCU.RAVE005429).

Proweniencja:

1. *Pommersches Museum* (pieczętka);
2. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. 6.3. 61a; Ga 2812; Fol. 87;
3. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (ekslibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, papier, obcięcia nakrapiane na czerwono, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 938 IV (3 wol., t. 1–3).

Pufendorf, Samuel von

[16] *De Rebus Gestis Friderici Wilhelmi Magni, Electoris Brandenburgici Commentariorum Libri Novendecim*. Berolini; [Frankfurt, Oder]: Impensis Jeremiae Schrey & Hered. Henrici Johannis Meyeri, 1695. 2°.

(VD17: 547:648294T; Estreicher 1913, 402–403).

Proweniencja:

1. [Warnshagen Johann Friedrich –1773] *Zur Ehrwürdigen Loge zu den 3 Zirkeln widmet dieses Buch d. 15 Martii 1770. J. F. Warnshagen* (wpis na 1 nienumerowanej szychowanej karcie recto);
2. [Stettin, Loge zu den Drei Zirkeln] (zob. wpis powyżej);
3. *Pommersches Museum* (pieczętka);
4. *Stadt Bibliothek Stettin* (pieczętka); dawne sygn. 3.1.1 40; Gg 2015; Fol. 121;
5. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* (ekslibris po 1945; pieczętka).

Oprawa: tektura, skóra brązowa, obcięcia nakrapiane na czerwono, XVIII/XIX w.

Sygn. BUP SD 416 IV.

Vermehren, Paul

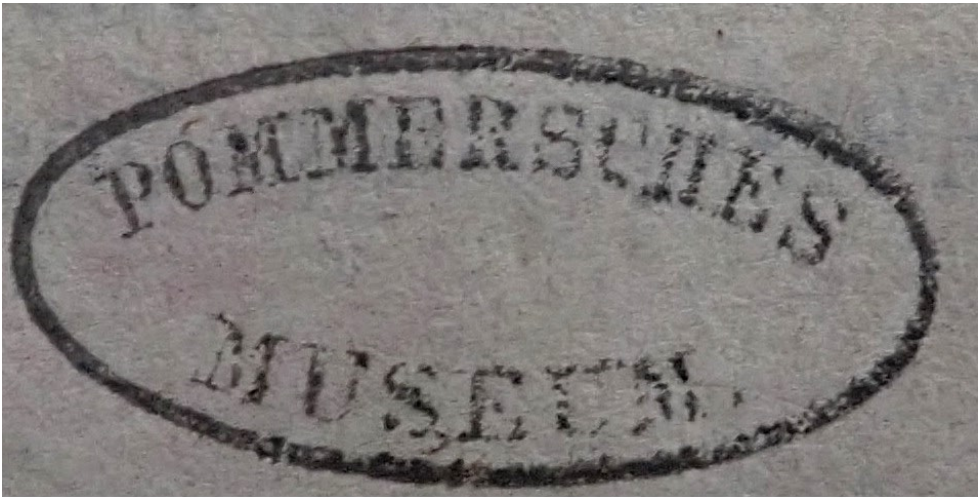
[17] *Hundert Sinn- und Lehr-Reiche Vergleichungs-Sonnette Uber die Sonn- und Fest-Tags-Evangelien Ingleichen die Apostel-Geschichte uber welchen zugleich Zwey Hundert aus dem Alten und Neuen Testament in Kupfer-Stich erbaulich vorgestellte Biblische Historie...* Zweyte Auflage. Leipzig: bey Johann Theodoro Boetio, 1721. 2°.

(VD18: 10178627).

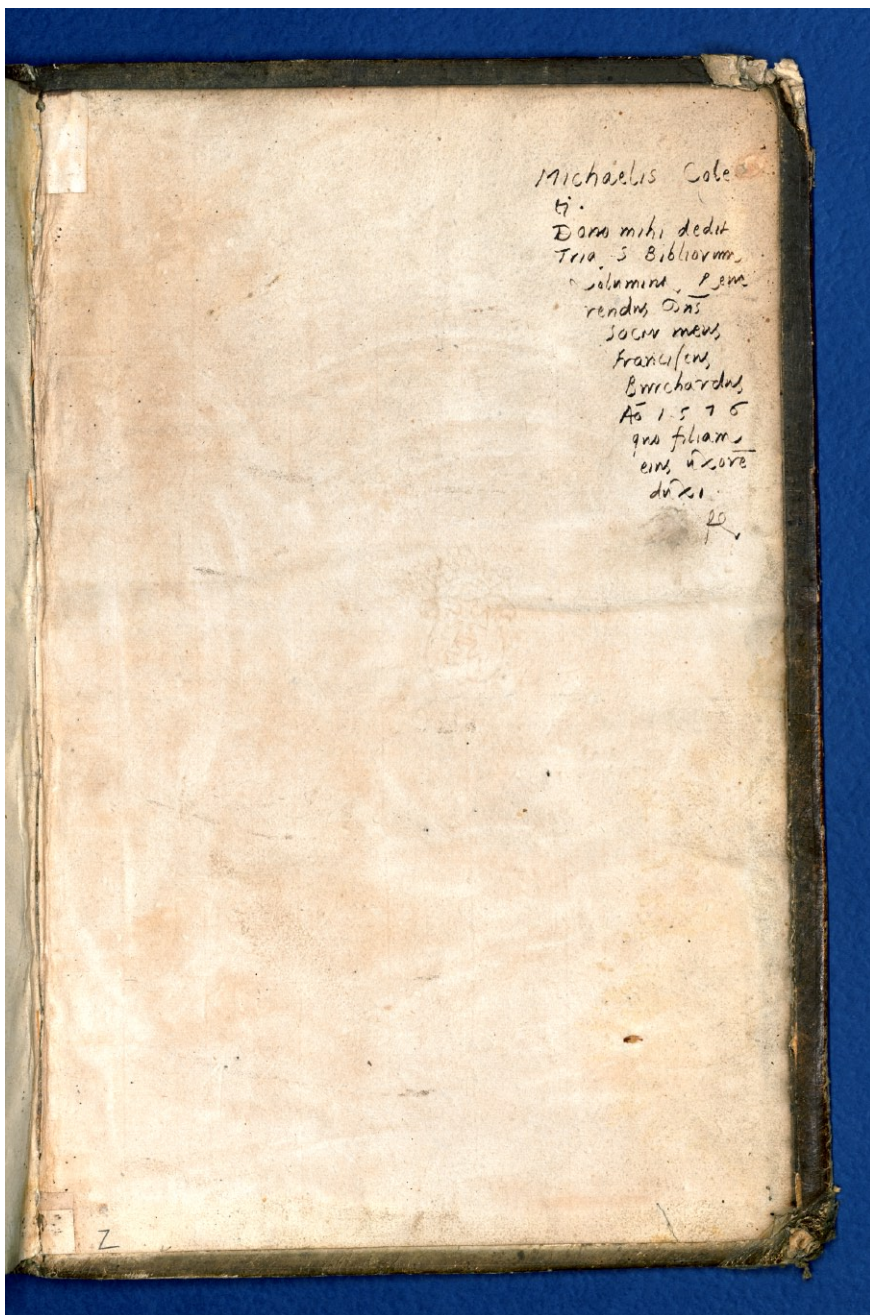
Proweniencja i oprawa zob. wyżej nr 1.

Druk współoprawny z SD 1693 III.

Sygn. BUP SD 1694 III.

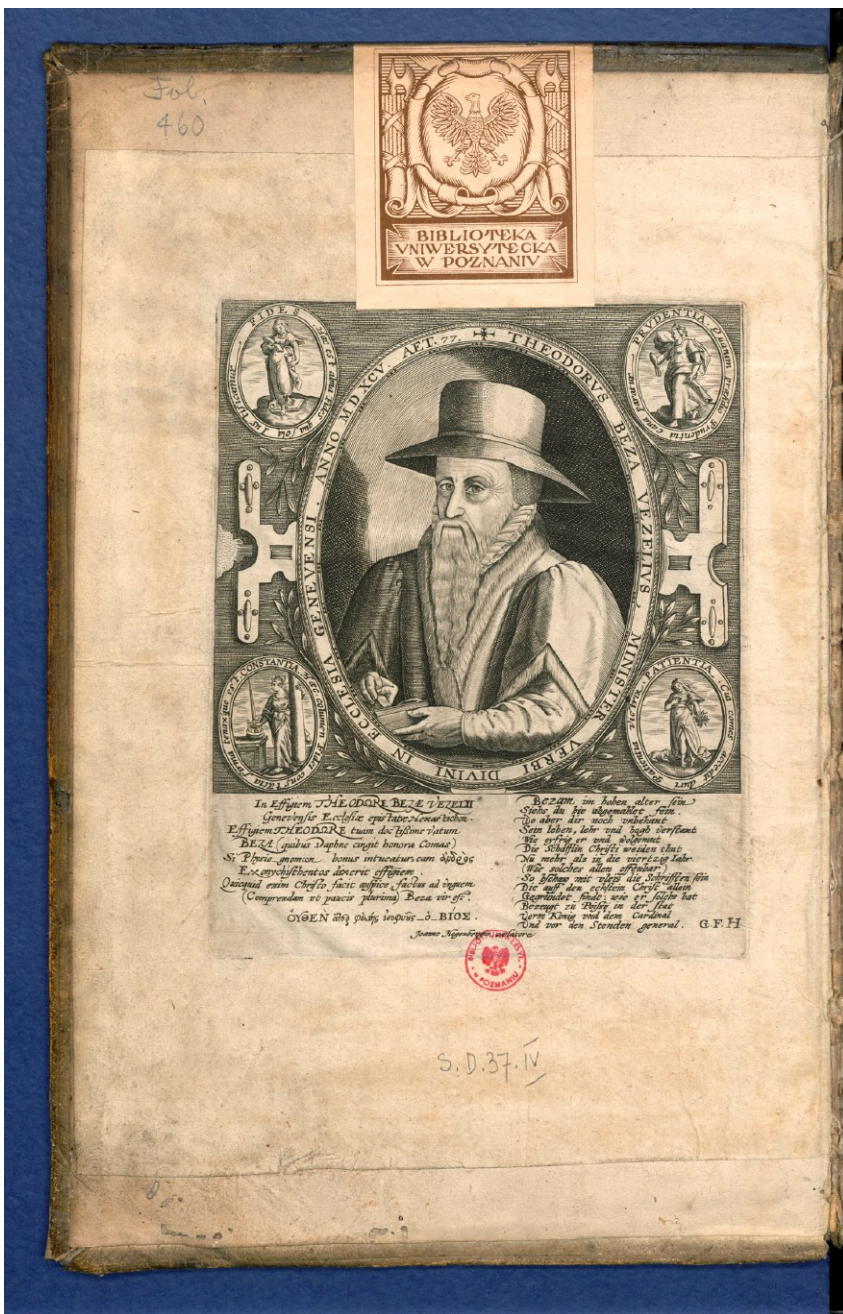

Ryc. 1. Pieczęćka własnościowa *Pommersches Museum*. Fot. i oprac. J. Łukaszewski
Fig. 1. *Pommersches Museum* stamp. Photographed and prepared by J. Łukaszewski

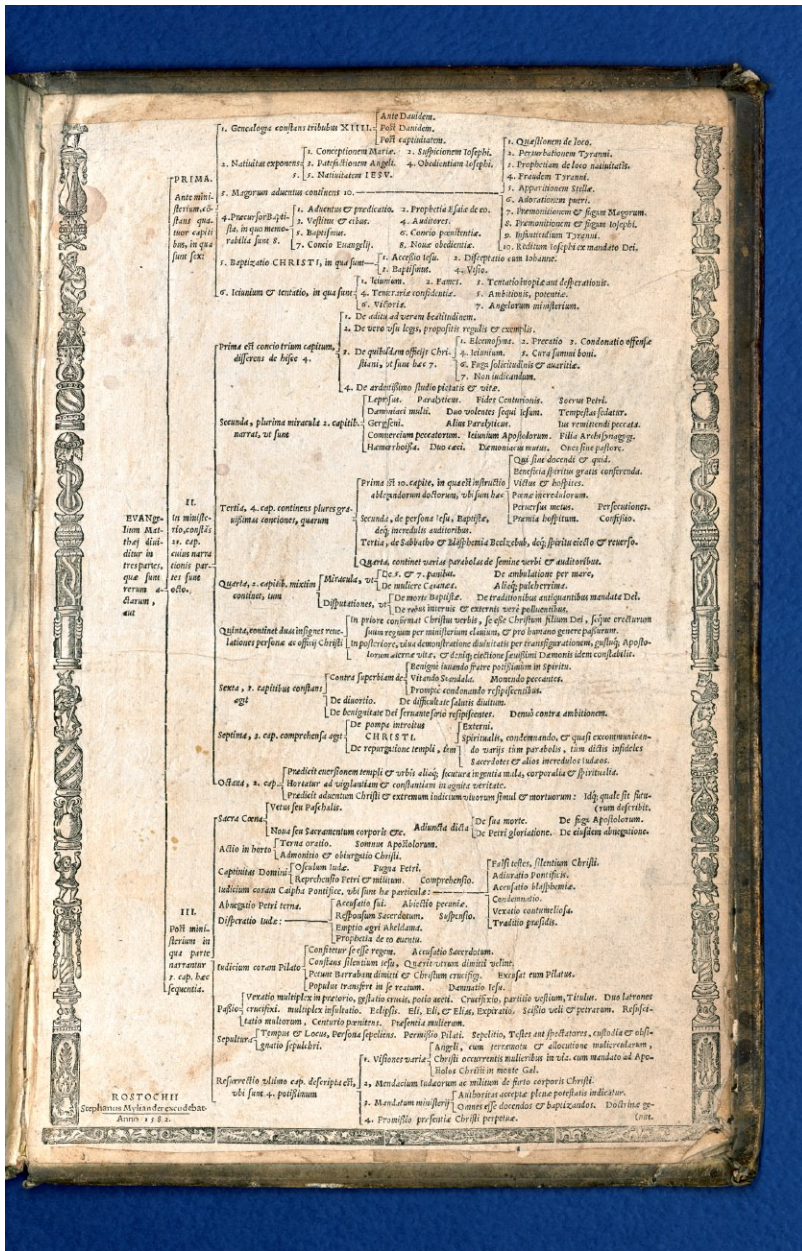
Ryc. 2. Zapiska własnościowa Michaela Coletusa (BUP, sygn. SD 1003 IV). Fot. K. Skibniewski, oprac. J. Łukaszewski

Fig. 2. Michaela Coletus' note (BUP, signature SD 1003 IV). Photograph by K. Skibniewski, prepared by J. Łukaszewski

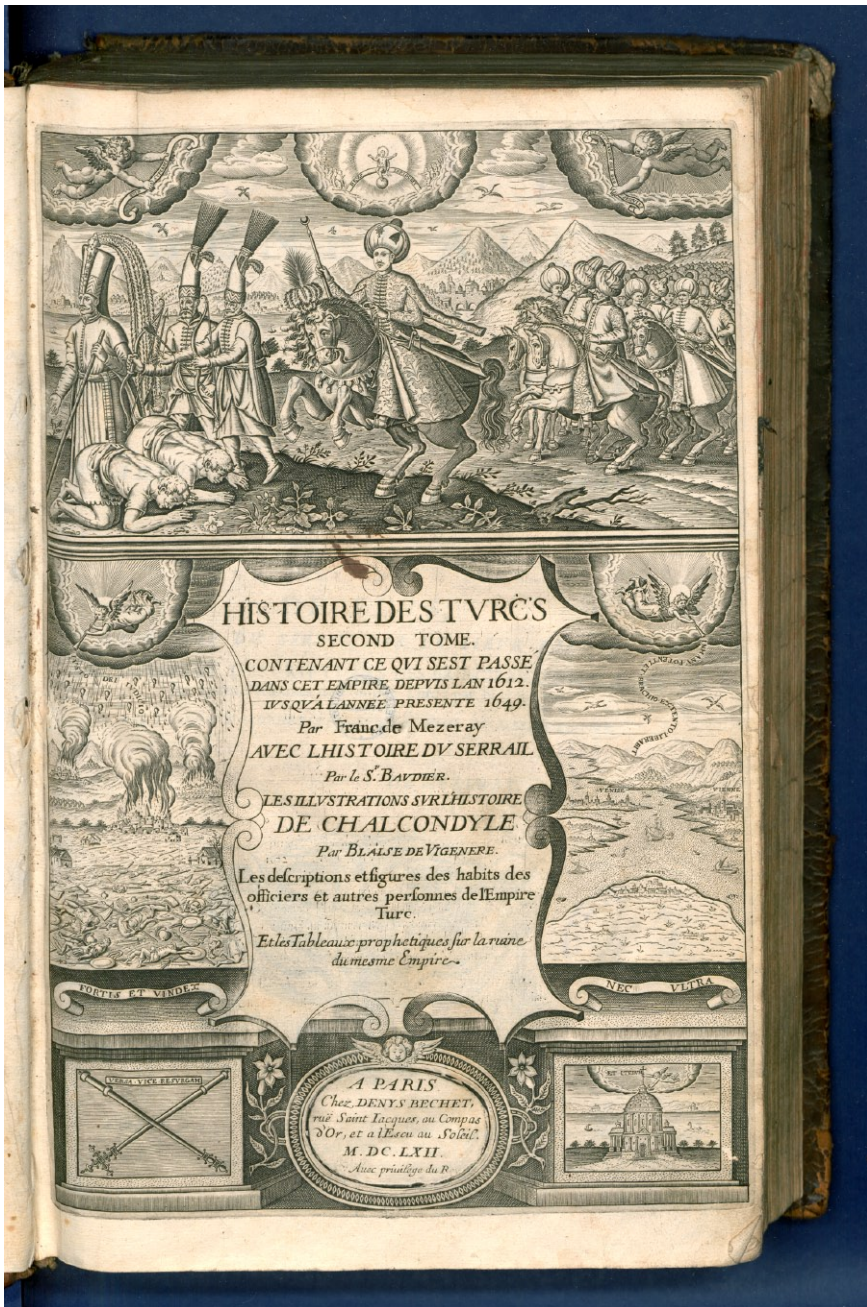
Ryc. 3. Miedziorytniczny portret Theodora Bèzy (BUP, sygn. SD 37 IV). Fot. K. Skibniewski, oprac. J. Łukaszewski

Fig. 3. Copperplate portrait of Theodore Bèza (BUP, signature SD 37 IV). Photograph by K. Skibniewski, prepared by J. Łukaszewski

Ryc. 4. Flaccius Matthias, [Divisio et enumeratio partium Evangelii secundum Matthaemum], Rostochii: Stephanus Myliander excudebat, 1582 (BUP, sign. SD 37 IV). Fot. K. Skibniewski, oprac. J. Łukaszewski

Fig. 4. Flaccius Matthias, [Divisio et enumeratio partium Evangelii secundum Matthaemum], Rostochii: Stephanus Myliander excudebat, 1582 (BUP, signature SD 37 IV). Photograph by K. Skibniewski, prepared by J. Łukaszewski

Ryc. 5. Chalcocondylas, Laonicus, *Histoire Generale Des Turcs...* Tome Second. A Paris: Chez Denis Bechet, 1662 (BUP, sygn. 487 IV). Fot. K. Skibniewski, oprac. J. Łukaszewski
 Fig. 5. Chalcocondylas, Laonicus, *Histoire Generale Des Turcs...* Tome Second. A Paris: Chez Denis Bechet, 1662 (BUP, signature 487 IV). Photograph by K. Skibniewski, prepared by J. Łukaszewski

Bibliografia

Źródła

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, Archiwum. Teczki sygn. 540, 547, 559.

Literatura

- Adams H.M. 1967. *Catalogue of books printed on the continent of Europe, 1501–1600 in Cambridge Libraries* 1–2. Cambridge.
- Borysowska A. 2017. Główne zespoły proveniencyjne w zabytkowych zbiorach Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie. W: D. Sidorowicz-Mulak i A. Franczyk-Cegła (red.), *Książka dawna i jej właściciele* 1. Wrocław, 133–155.
- CERL *Heritage of the Printed Books Database*. <<https://www.cerl.org/resources/hpb/main>> [dostęp: 12 VIII 2022].
- Estreicher K. 1896. *Bibliografia polska* III/14. Kraków.
- Estreicher S. 1913. *Bibliografia polska Karola Estreichera* III/25 25. Kraków.
- Kacprzak D. 2021. Z dziejów szczecińskiego muzealnictwa – Museum der Stadt Stettin / Zur Geschichte der Stettiner Museen – das Museum der Stadt Stettin. W: D. Kacprzak, S.P. Kubiak, L. Kærulf-Møller, B.M. Wolska (red.), *Stettin/Szczecin – jedna historia. Sztuka XIX i XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie / Stettin/Szczecin – eine Geschichte. Kunst des. 19 und 20. Jahrhunderts aus dem Bestand des Nationalmuseums Stettin*. Gudhjem–Szczecin, 19–48.
- Komender T., Mieczkowska H. 1998. *Katalog druków XV i XVI wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie* 2: B. Część I: Babrius-Biblia. Warszawa.
- Kosman J. 2013. *Z dziejów bibliotek w pruskiej prowincji Pomorze w XIX i początkach XX wieku*. Szczecin.
- Kozińska B. 2013. Muzeum Pomorskie – kolekcje przyrodniczo-naukowe i sztuki antycznej Heinricha Dohrna / Das Pommersche Museum – Heinrich Dohrns Naturkunde- und Antikensammlungen. W: S.P. Kubiak, D. Kacprzak (red.), *100 lat muzeum w Szczecinie / 100 Jahre des Museums in Stettin*. Szczecin, 87–105.
- Kurzyńska M. 2011. Biblioteka Muzeum Narodowego w Szczecinie – burzliwe dzieje budowania księgozbioru. *Bibliotekarz Zachodniopomorski* 3, 83–97.
- Kurzyńska M. 2012. Kolekcja starych druków Muzeum Narodowego w Szczecinie. *Cenne, Bezcenne, Utracone* 4 (73), 22–25.
- Kurzyńska M. 2015a. Druki pomorskie w kolekcji starych druków Muzeum Narodowego w Szczecinie na tle zasobów muzeów Pomorza Szczecińskiego. W: J. Kosman (red.), *Piśmiennictwo na Pomorzu Zachodnim do końca XVIII wieku*. Szczecin, 33–54.
- Kurzyńska M. 2015b. Kolekcje starych druków w bibliotekach muzealnych obszaru województwa zachodniopomorskiego – historia i współczesność. Zarys problematyki. W: A. Borysowska (red.), *Zbiory specjalne w bibliotekach polskich: problematyka badawcza i organizacyjna*. Szczecin, 92–112.

- Kurzyńska M. 2015c. Powojenne losy Biblioteki Muzeum Narodowego w Szczecinie jako jedno ze świadectw perturbacji poniemieckich księgozbiorów na Ziemiach Odzyskanych. W: A. Siuciak (red.), *Księgozbiory rozporoszone. Losy księgozbiorów historycznych po II wojnie światowej. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Muzeum Zamkowe w Malborku, 19.10.2012*. Malbork, 65–81.
- Mohorović L. 2012. Matija Vlačić Ilirik Mlađi, profesor filozofije i aristotelovske logike i profesor praktične medicine. *Iz hrvatske medicinske prošlosti* 134, 242–245.
- Nowicki R. 2006. *Działalność Aleksandra Birkenmajera na rzecz ochrony zbiorów bibliotecznych. Ziemia zachodniej i północnej Polski w latach 1945–1947*. Poznań.
- Schleiermacher – H. Fischer, A. Arndt, U. Barth, K. Cramer, G. Meckenstock. (red.), 2011. *Friedrich Schleiermacher. Kritische Gesamtausgabe. Briefwechsel und biographische Dokumente 9: Briefwechsel 1806–1807*. Berlin.
- Scholz H. 1936. Burckhardi Franziskus. W: Ch. Krollmann (red.), *Altpreußische Biographie* 1, 94–95.
- Szafran P. 1992. Coletus Michał (1545–1616). W: S. Gierszewski (red.), *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego* 1. Gdańsk, 230–231.
- Das Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts*. <<http://www.vd16.de>> [dostęp: 17 VIII 2022].
- Das Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts*. <<http://www.vd17.de>> [dostęp: 17 VIII 2022].
- Das Verzeichnis Deutscher Drucke des 18. Jahrhunderts*. <<https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/>> [dostęp: 17 VIII 2022].

Jakub Łukaszewski
Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
jl21380@amu.edu.pl
ORCID: 0000-0002-1246-5281